

VIGRED * VESTNIK * PROSVETNI ODER

ŠT. 8.

LJUBLJANA, AVGUST 1944.

LETO XXIII.

Lepota socialnih nauk Cerkev

Dr. I. Cesnik

Nauk Cerkev o človeku, njegovih pravicah in dolžnostih, o družini, družbi in državi, o gospodarskem in socialnem redu, ima namen ljudem blage volje pomagati do sreče in miru, kolikor sta ta dva na zemlji sploh mogoča. Ta nauk se protivi pogubnim zmotam in pretiranim načrtom in nakanam raznih strankarskih stremljenj in spravlja v sklad medsebojne pravice in dolžnosti, svobodo z avtoriteto, dostojanstvo posameznika z dostojanstvom države, človeško osebnost državljanov in pokorščino napram predstojnikom s službo predstavnikov božje oblasti. Prav tako urejuje harmonično ljubezen do sebe, rodbine in domovine z ljubeznijo do drugih družin in drugih narodov, ker smo vsi »Očeta enega sinovi«. Ta nauk skrbi za upravičene časne dobrine, ne da bi pozabil večnih, ki so mu neprestano na brigi po Gospodovi besedi: »Iščite najprej božjega kraljestva in njegove pravice in vse drugo se vam bo navrglo.«

Cerkev ne podaja podrobno izdelanega načrta, kako naj se socialno vprašanje v gospodarskem, socialnem in političnem pogledu reši, ker nima te naloge in je tudi enakomerna rešitev za vse kraje, razmere in narode nemogoča, postavlja pa načela in daje smernice za rešitev problemov.

Cerkev je braniteljica človeške osebne svobode, ki znači čast in odliko naše omike. Cerkev je nasprotnica nasilja, zaščitnica človeške sloge, ki naj zboljšuje in urejuje socialne borbe in težave, zagovornica ustanov, ki naj urejajo svobodo in mirno sožitje narodov. Nauki Cerkev niso mrzle in ozkosrčne resnice, gole špekulacije, ki bleste malo časa,

kakor zimsko sonce, temveč resnice, ki ožarjajo in plodijo duše, ki globoko prenavljajo in preoblikujejo celega socialnega človeka.

Naj se dotaknem v tej zvezi načela socialne pravičnosti, ki jo je proglašala Cerkev in so jo zlasti proglašali zadnji veliki papeži v svojih dokumentih za najmočnejši temelj človeške družbe.

Pravičnost, ki zahteva, da posamezniki dajejo družbi, kar ji gre, se imenuje zakonita. V zvezi z njo je pa krščanska ljubezen. Brez teh dveh je socialni red nemogoč in na teh dveh gradi Cerkev socialni nauk.

Iz literature dokumentov zadnjih velikih papežev od Pija X. dalje, posnemamo, da govore o pravičnosti v tem smislu, kakor govori o njej sv. Tomaž Akvinski kot o zakoniti pravičnosti. Prvi dokument, ki preprosto imenuje socialno pravičnost je Pija X. okrožnica »Lucunda tamen« od 12. 3. 1904, ki jo je izdal ob priliki 13. stoletnice smrti sv. Gregorja Vel. V njej poveljuje slavnega papeža, ki začena vrsto velikih srednjeveških papežev, kot »podpiratelja socialne pravičnosti«.

Pij XI. hvali v pismu kardinala Gasparija, svojega državnega tajnika na generala de Castelnau, predsednika katoliških delavskih krožkov, da so te ustanove ustvarile novo krščansko delavsko »elito, izvežbano in sposobno za izvrševanje kat. apostolata in pripravno za izvedbo mirne rešitve socialne pravičnosti.«

V nekem drugem pismu, naslovljenem na predsednika francoskih socialnih tednov z dne 20. 7. 1929 hvali isti Pij XI. »skrb, s katero ta ustanova omenja in

določa zahteve osebne nrvstvenosti, socialne pravičnosti in ljubezni v novih oblikah organizacije dela in gospodarskih zasnov.«

Dva naslednja primera označujeta socialno pravičnost kot zakonito pravičnost.

Prvi dokument je pismo kardinala Gasparija, naslovljeno 7. 7. 1928 na predsednika francoskega socialnega tedna. Papež omenja vrednost ljubezni v življenju človeške družbe in pristavlja: »Kolikor ljubezen zmaguje nad sebičnostjo, se socialni čut izpopolnjuje, in socialna pravičnost, ki kot krepost urejuje javno dobro zunanjih dejanj, dobiva tehtnejši učinek.«

Drugi dokument je pismo kardinala Paccelija od 28. 7. 1934, poslano v imeu papeža Pija XI. na predsedstvo francoskega socialnega tedna v Nico. V tem pismu se poudarja: »Pripomniti je, da je treba vlitii vsemu socialnemu organizmu nove krvi, na katero meri papež Pij XI., ko priporoča v Quadragesimo anno čim učinkovitejšo akcijo socialne pravičnosti, ki organizira normalne socialne odnose, in akcijo one socialne ljubezni, ki smatra družbo za veliko družino, kjer solidarnost ni prazno ime. Toda socialna pravičnost in socialna ljubezen sta kreposti. Prva tudi vključuje delovanje drugih kreposti, ker vsebuje urejanje zunanjih dejanj v prid obči blaginji.«

V »Quadragesimo anno« pa dobiva socialna pravičnost svojo slovesno posvetitev z izrazi: »tista pravičnost ali ta pravičnost«. Tudi tu papež misli socialno pravičnost, ki je zakonita pravičnost ali ona krepost, ki vse drugo podrejuje obči blaginji.

Čl. 71. Q. a. pravi: »Najprej je treba delavcu dajati plačo, ki je zadostna za vzdrževanje njega samega in družine. Zato se je treba z vsemi močmi prizadevati, da bodo dobivali družinski očetje zadostno plačo in morali z njo primerno skrbeti za domače potrebe. Če v sedanjih razmerah to ni vedno mogoče, zahteva socialna pravičnost, da se razmere čimprej tako uredi, da se bo vsakemu odraslemu delavcu lahko določila takšna plača.«

Čl. 74. pravi: »Višina plače se mora ravnati tudi po zahtevah obče blaginje. Proti socialni pravičnosti je torej, da bi se zaradi osebne koristi in obči blaginji v škodo delavske plače ali preveč zniževale ali tudi preveč poviševale; socialna pravičnost zahteva, da se plače sporazumno in z dobro voljo kolikor mogoče tako uravnajo, da more čim največ delavcev dobiti dela in primernih dohodkov za življenje.«

Ni dvoma, da v teh slučajih Pij XI. govori o socialni pravičnosti kot o splošni ali zakoniti pravičnosti, ki skrbi za občo blaginjo in daje direktive zunanjim aktom drugih kreposti.

Tudi čl. 72. govori o plači glede na podjetja in razmere v njem:

»Nepravično bi se namreč zahtevale take čezmerne plače, ki jih podjetje ne more prenašati, ne da bi propadlo in potegnilo v nesrečo tudi delavstvo.

Seveda če nosi manjše dobičke zaradi podjetnikove malomarnosti, nepodjetnosti ali ne skrbi za tehnični in gospodarski napredek, ni to pravičen vzrok, da bi se delavcem plače zmanjševale. Ako pa podjetje samo nima zadostnih dohodkov, da bi moglo dajati delavcem pravično plačo, ker ga tlačijo krivična bremena ali je prisiljeno prodajati izdelke pod pravično ceno, zadeva tiste, ki ga tako stiskajo, velika krivda; krivi so namreč, da delavci ne dobivajo pravične plače, ampak da morajo v sili sprejemati nižjo plačo, kakor jim gre.«

Čl. 88. govori o novem gospodarskem redu, ki se ne more snovati ne na svobodni tekmi, ne na samodržstvu; pravo navodilo mu morata biti le socialna pravičnost in socialna ljubezen, ki ustvarja in oživlja pravi red, država ga pa čuva.

Čl. 101. govori o tem, kdaj je kapitalistično gospodarstvo nemoralno. Kapitalistični gospodarski red sam na sebi ni nemoralen, krši pa pravi red tedaj, če »kapital« najame delavce za ta namen in pod tem pogojem, da bi se podjetja in vse gospodarstvo ravnalo zgolj po njegovi volji in v njegov prid brez ozira na človeško dostojanstvo delavcev, na socialni značaj gospodarstva, na socialno pravičnost in občo blaginjo.

Čl. 110. določa: »Javne ustanove narodov naj tako uredi človeško družbo, da bo vse v skladu s potrebami socialne blaginje in s pravicami socialne pravičnosti. Tako se bo tudi v tisto prevažno območje socialnega življenja, namreč v gospodarstvo, vrnil pravi in zdravi red.«

Tudi tu govori Pij XI. o socialna pravičnosti.

Po čl. 57. uči, kako naj se dobrine razdele; niti eden niti drugi razred ne sme drugega izključevati. Takole uči:

»Toda ni vsaka razdelitev dobrin in bogastva med ljudmi taka, da bi se božji namen ali popolnoma ali vsaj v primerni popolnosti dosegel.

Bogastvo, ki se po gospodarsko socialnem napredku vedno množi, se mora med posameznike in med skupine tako porazdeljevati, da ne bo oškodovana skupna korist vseh, ki jo je Leon XIII. tako naglašal ali z drugimi besedami, da ne bo oškodovana obča blaginja vse družbe.

Po takem zakonu socialne pravičnosti ne sme en razred drugega izključevati od deleža dobrin.

Proti temu zakonu greši torej razred bogatih, ki je v svojem bogastvu tako rekoč brez skrbi, a misli, da je pravi red tisti, ki daje vse njemu, delavcem nič.

Greši pa prav tako razred proletarcev, ki razdražen zaradi krivic in v svesti si svoje pravice, le prerad samo to doganja, in sicer na zli način, namreč tako, da vse lasti sebi, češ da je vse le delo njegovih rok, in zato vso lastnino, vsak pridelek ali dohodek, ki ni iz dela, samo zato, ker je takšen, pa najsi bo te ali one vrste in najsi bo namestek za katero koli opravilo v človeški družbi, obsoja z zahtevo, da se odpravi.

Mimogrede pripomnimo, kako malo dobro in malo upravičeno nekateri navajajo izrek sv. Pavla: »Kdor noče delati, naj tudi ne jé.«

Apostol govori namreč zoper tiste, ki ne delajo, dasi bi mogli in morali, in opominja, da mora vsak skrbno rabiti čas in moči, bodisi telesne, bodisi duševne, in ne biti v breme drugim, če lahko sam zase poskrbi.

Nikakor pa apostol ne uči, da bi bilo

delo edini pravni naslov za sprejemanje živeža ali dobivanje dohodkov.«

Tu je pod socialno pravičnostjo mišljena menjalna pravičnost. Čeprav gre za odnose med posamezniki, na pojmu ne izpremeni, če so razvrščeni v razrede. Tudi proletarski razred krši socialno pravičnost, ko zahteva zase vse, češ da je vse delo njegovih rok.

Cerkev tako poudarja v socialnem nauku važnost pravičnosti, ker je etično nadrejena drugim нравnim krepostim. Sveti Tomaž A. pravi o njej: »Jasno je, da se blesti med vsemi нравnimi krepostmi zaradi tega, ker obča blaginja nadkriljuje zasebno blaginjo posameznikov. Zato tudi Aristotel pravi, da je pravičnost najodločilnejša med krepostmi, niti zvezda večernica, niti danica ne dosežeta njenega čudovitega bleska.«

Toda socialna pravičnost ne more biti pravilna in popolna, ako se ne ozira na ljubezen. Zopet poudarja sv. Tomaž A.:

»Ne zadostuje, da predpisi pravičnosti ohranjajo mir in slogo med ljudmi, temveč je treba, da vlada med njimi ljubezen. Pravičnost pazi zadostno, da si ljudje ne škodujejo, ne pa da si medsebojno pomagajo v potrebah. Često se zgodi, da kdo potrebuje pomoči bližnjega, ko mu ni nihče dolžan pomagati zaradi pravičnosti. Potrebno je, da se ljudem za medsebojno pomoč naloži zapoved ljubezni, po kateri morajo biti dobrotljivi, tudi ko jih ne sili zapoved pravičnosti.«

Kljub še tako obširni in skrbni socialni zakonodaji se bodo našle v družbi napake, zmote, nesreče, revščine itd. Vsemu temu ne bo kos pravičnost, temveč le ljubezen. Zato sta poudarjala Leon XIII. in Pij XI. v socialnih okrožnicah, naj se gospodarsko in socialno življenje ne omejuje le na pravičnost, ampak naj se družijo tudi s krščansko ljubeznijo, ki naj bo duša novega pravnega in socialnega reda.

Večkrat se govori nele v komunističnih, ampak celo v katoliških vrstah, da sedanji papež Pij XII. ni obsodil komunističnih zablod in zmot. Ker je Cerkev po prejšnjih papežih, zlasti Piju XI. to storila, niti ne bi bilo potrebno ponovno poudarjati njenega stališča. Vendar

je Pij XII. to storil. Spominjam samo na njegov govor na božične praznike leta 1942. o temeljih novega reda in miru v človeški družbi in na govor italijanskim delavcem sredi leta 1943. V tem govoru je med drugim poudarjal:

»Cerkev je varuhinja in učiteljica resnice. Zato poudarja in pogumno brani pravice delovnega ljudstva. Ko se je tako borila zoper zmoto, je morala ponovno opozarjati, da se ne sme dati premamiti čaru vabljivih in abotnih zamisli in videnj blaginje in goljufivim vabam in dražljajem krivih učiteljev socialne dobrobiti, ki slabemu pravijo dobro in dobremu slabo. Bahajo se, da so prijatelji ljudstva, pa odklanjajo medsebojni sporazum med kapitalom in delom in med delodajalci in delojemalci, sporazum, ki vzdržuje in pospešuje socialno slogo za napredek in skupno korist.

Ti lažni pastirji prepričujejo, da mora rešenje priti po revoluciji, ki naj spremeni socialno povezanost ali si nadene nacionalno lice.

Socialna revolucija se baha, da bo dala oblast delavskemu razredu; prazna beseda in zgolj videz nemogoče stvarnosti! Dejansko vidite, da delavno ljudstvo ostaja vezano, podjarmljeno in utešnjeno pod silo državnega kapitalizma, ki tlači in usužnjuje vse, družino nič manj ko vest in spreminja delavce v orjaški delovni stroj. Nič drugače kot drugi socialni sestavi in ureditve, proti katerim se bori, državni kapitalizem vse združuje, ureja in potiska v strahotno vojno orodje, ki zahteva ne samo kri in zdravje, ampak tudi premoženje in blaginjo naroda. In če se voditelji hvalijo s tem ali onim uspehom in zboljšanjem, doseženim na delovnem področju, in te pridobitve slovesno oznanjajo, tak materialni dobiček nikdar ni dostojno povračilo za odpovedi, ki se nalagajo vsakemu, odpovedi, ki kršijo pravice osebe, svobodo v vodstvu družine, v izvrševanju poklica, v svojstvu državljana in zlasti v življenju po veri in prav tja do življenja po vesti.

Ne v revoluciji, ampak v složni evoluciji je rešitev in pravica. Sila še nikoli ni drugega delala, kakor ob tla me-

tala, ne pa dvigala, strasti podžigala, ne pa mirila, sovraštvo in razvaline kopicila, ne pa bratila tiste, ki so bili v prepiru. Ljudi in stranke je pehala v trdo stisko, da so po boleznih izkušenj na razvalinah nesloge počasi znova gradili.

Torej ne podirati, ampak zidati in utrjevati: ne odpravljati zasebne lastnine, temelj družinske stalnosti, ampak jo razširiti na vsakega delavca in delavko kot sad vestnega truda, tako da se bodo po nji stopnjema manjšale one nepokojne in drzne množice, ki se zdaj iz mračnega obupa, zdaj iz slepih nagonov predajajo vsakemu vetru krivih nauk in zvijačnim nakanam agitatorjev brez vsakršne morale.

Ne zatreti zasebni kapital, ampak delati na to, da se uredi s pametno človečnostjo kot sredstvo in opora, da se pridobiva in večja resnično materialno dobro vsega ljudstva.

Ne pritiskati industrije, pa tudi ne dajati ji izključne prednosti, ampak skrbeti za skladno sporeditev industrije z rokodelstvom in poljedelstvom. To pospešuje mnogovrstno in potrebno proizvodnjo domače zemlje.

Pri rabi tehničnih napredkov ne imeti pred očmi edinole čim večji dobiček! Sadovi, ki zore iz njih, naj služijo tudi za to, da se zboljša delavčev osebni položaj, da bo njegov trud manj naporen in trd, da se v delu, od katerega živi, ojačijo vezi njegove družine na zemlji, kjer stanuje.

Država ima torej dolžnost pospeševati občo blaginjo s socialnimi ustanovami, kakor so družbe socialnega zavarovanja in skrbstva, in tako dopolnjevati in ugodno dovrševati vse, kar more v njih delovanju podpreti delavska družva in zlasti družinske očete in matere, ki z delom zagotavljajo življenje sebi in svojcem.«

Cerkveni socialni nauki so modri in koristni, kar priznavajo odlični in večšči katoliški državniki, ki se po njih ravna in poskušajo uvajati socialni in gospodarski red v življenje. Pa tudi zelo mnogi nekristjani priznavajo, da so ti nauki koristni človeški družbi.

Dramatika v krogu igralske umetnosti

Jože Osana

Krog igralske umetnosti obsega nemo igro, pripovedništvo in dramatiko. Med temi tremi vrstami igranja je dramatika na istem mestu, kakor je arhitektura v krogu likovne umetnosti in glasba v krogu znakovne umetnosti, kakor namreč arhitektura oblikuje prostor in glasba čas kot stvarni estetiki bitnosti, tako tudi dramatika oblikuje življenje kot stvarno estetsko bitnost.

Človek živi v prostoru in času. Čeprav pa je življenje možno izključno le v času in prostoru, nista čas in prostor bistvena problema življenja. Če oblikuje arhitektura prostor, ga oblikuje kot svoj bistveni problem; če oblikuje glasba čas, ga prav tako oblikuje kot svoj bistveni problem. Če pa dramatika (četudi tako zelo verno naturalistična, da se igra res izvrši v istem času, kot v vsakdanjem življenju in je tudi vse prostorno okolje verna slika realnosti) poteka v resničnem času in prav tako stvarnem prostoru, vendar nista čas in prostor bistvena problema dramatike; vzrok je v tem, ker je problematika življenja v etični vrednosti življenja.

Gotovo je, da se tudi dramatsko življenje ne more oprostiti obeh nujnih predpogojev, časa in prostora; še celo življenje ji je že samo dano, namreč v tem smislu, da je že živ človek sam obenem igralec. Dramatika torej ne daje življenja, marveč oblikuje tisto stran življenja, ki jo je edino mogoče oblikovati: človekova dejanja. Tako smo izločili pojem življenja kot biološki pojav, ki ga dramatika ne more obli-

kovati in bomo odslej pod pojmom »življenje« v dramatiki razumeli človeška dejanja in delovanja, utemeljena v človekovi svobodni volji.

V vsakdanjem življenju človeška dejanja — lahko rečemo — nimajo enotnega skupnega smotra; če bi jih slušali opazovati s kakega enotnega vidika, bi našli, da so dejanja smotrna z najrazličnejših vidikov. V dramatiki pa je nasprotno smotrnost dejanja izredno opazna. Vse osebe delujejo pod enotnim smotrom, tako da prav lahko opazimo in razberemo, za kaj v drami sploh gre. Življenje — torej vsa dejanja oseb v drami se dogajajo smotrno in ne slučajno. Smoter je tako v dramatiki druga važna sestavina, ki je nujna in jo moramo v problematiki dramatike vedno upoštevati. Smoter je bitni smisel dramatskega dogajanja in zajame človeka in njegovo etično problematiko.

Dramatsko življenje, smotrno oblikovano, pa je možno samo, če ga uprizorimo. Uprizoritev je tista tretja sestavina, ki je prav tako nujna v celotni problematiki dramatike, kakor sta življenje in smoter. Uprizoritev omogoča dramatskemu življenju njegovo stvarno bitnost v realnem svetu; samo uprizorjeno dramsko delo je uresničitev dane zamisli in samo tako delo je polnovredna umetnina.

Če sedaj primerjamo osnovne sestavine med vsemi tremi vrstami umetnosti: arhitekturo, dramatiko in glasbo, se nam nudi naslednja preglednica:

arhitektura	dramatika	glasba
prostor	življenje	čas
lupina	uprizoritev	zvočni slap
smoter	smoter	smoter
(uporabnost prostora za življenje)	(etičnost življenja)	(uporabnost časa za razpoloženja)

V krogu likovne umetnosti moremo govoriti pri kiparstvu in slikarstvu o vsebini slike, tudi o naslikanem predmetu; pri arhitekturi tega ni mogoče. Pač pa nadomesti »vsebino« pri upodabljalnih umetnostih »smoter« v arhitekturi.

Prav isto moremo trditi za glasbo. Če lirsko pesništvo razpoloženja izpoveduje z besedami in jih ples izraža s kretnjami, tega glasba neposredno ne more. Tudi v

glasbi nadomesti oboje »smoter«, ki ga mora človek poznati, da dojame primerni smisel glasbe in po njej oblikovanega časa; še celo tako važen je smoter, da ga v »programski glasbi« še posebej poudarjamo kot neizbežno »poetično vsebino« in značilnost te glasbe.

In tudi za dramatiko velja važnost smotra v analognem smislu. Z nemo igro se kaže le zunanja stran dogajanja, življe-

nje se le prikazuje, v pripovedništvu pa se življenje le pripoveduje; v obeh primerih je prikazovanje iluzionistično ter je estetska bitnost v obeh panogah le iluzijska. Zato lahko govorimo o pripovedni »vsebin« pri obeh, ne moremo pa govoriti o njej enako pri dramatik.

Pesnik dramatik oblikuje in uprtarja neposredno življenje samo in mu življenje ni le vsebina njegovim zamislim, ampak oblikovana snov. Sredstvo mu je uprizoritev, smisel in vsebina pa mu je »smoter«, tisto, za kar v drami sploh gre.

Smoter pa je obenem tudi najbolj individualna in osebna sestavina v dramatski, glasbeni in arhitekturni problematiki.

Vsaka individualna rešitev je posebna formulacija smotra, ki se nujno razlikuje od druge, morda celo podobne. Zato nikjer ne najdemo sklenjenje razvojne vrste med različnimi rešitvami smotrov. Smotra iz celotne dramske problematike ni mogoče izločiti, ni pa ga mogoče pojmovati kot osrednji problem dramatike, ki bi ga bila dramatika v svojem razvoju reševala. Prav nestalnost v individualnem reševanju smotra, pa tudi v etičnem vrednotenju je morda za ustvarjajočega umetnika najbolj mikavna stran, za znanstvenika, ki se skuša poglobiti v osrednji problem dramatike, pa najmanj trdna osnova za razmišljanje.

Tudi uprizoritve, kakor jih poznamo iz zgodovine, se močno razlikujejo med seboj. Uprizoritve grške drame so močno drugačne kakor so n. pr. naturalistične. Med njimi ni razvojne vrste, ki bi jo mogli zasledovati med vsemi najmanjšimi različicami raznih dramskih uprizoritev.

Uprizoritev zavisi od odrske tehnike, okusa dobe, materialnih možnosti itd.; tudi če je tehnično nepopolna, more dramsko stvaritev mnogo močneje prikazati kakor skrajno tehnično dovršena. Uprizoritev je sicer nujna med predmetnimi sestavinami dramske umetnosti, ni pa najvažnejša, ker se v njej ne kaže tista stalnost, ki je za

razvojno vrednotenje nujna. Razvojna stalnica more biti namreč le tista, ki kaže v vseh dobah razvojno stalnost, tako da se sama ni nikdar bistveno izpreminjala, obenem pa so jo v vseh časih na najrazličnejše načine oblikovali.

Taka stalnica je v arhitekturi prostor, v glasbi čas, v dramatik pa življenje.

Življenje se v bistvu ni izpreminjalo, čeprav so bili in so pogoji zanj zelo različni. Krščanstvo je tudi v dramatik uvedlo svoje etično vrednotenje življenja in tako ustvarilo temelj zahodnoevropskemu vrednotenju dramskega življenja. Gre namreč odslej za etično vrednotenje življenja, kakor se izraža v smotru in ne več za »κἀθάριος τῶν παθιμάτων«, ki so jo čutili. Grki. V tem je torej bistvena razlika zahodnoevropskega pojmovanja od grškega in tudi od igralskega ustvarjanja vzhodnih kulturnih narodov. Pri njih gre namreč še sedaj za čustveno vplivanje na gledalca in za razpoloženske možnosti odrskega ustvarjanja. Zato je njihovo ustvarjanje za naše občutje mnogo bližje plesu kakor drami.

Volja in še posebej velika etična vrednost svobodne volje, po kateri se človeška dejanja vrednotijo, pa usmerja tudi vrednotenje zahodnoevropskega krščanskega človeka v etično problematiko dramskega življenja. Med čustvom in voljo se razpenja tudi razvoj zahodnoevropskega dramskega razvoja kot svojstven pojav tega umetnostnega območja.

Življenje pa je v dramatik kot najvažnejša predmetna sestavina tudi estetsko izredno važno. Človek namreč s svojim umetnostnim dejanjem preustvarja stvarno bitnost življenja (v arhitekturi stvarno bitnost prostora, v glasbi stvarno bitnost časa) v novo, stvarno estetsko bitnost življenja, prostora in časa.

Tako so si tudi po posebnem načinu umetniškega ustvarjanja prirejene med seboj arhitektura, dramatika in glasba.

Slovenska mladinska igra

Martin Jevnikar — Nadaljevanje

Knjižne izdaje

9. France Bevk: Bedak Pavlek. Otroške igre. Izdala in založila Naša založba, Trst 1925. Glasbene točke Vinko Vodopivec. — I. Bedak Pavlek. Prav-

ljica v treh slikah. — Oče je imel tri sinove, dva pametna in bedaka Pavleka. Car je iskal naslednika, zato je sklical vse mladenčce na grad. Kdor bo odgovoril na vsa vprašanja, bo postal carjevič. Brata sta

takoj odšla, za njima pa tudi Pavlek. Po poti je bil usmiljen s starčkom Vsevedom, zato je na dvoru zmagal in postal carjevič. Brata je postavil za ministra, starše pa vzletel k sebi. — Igrica je smešnica, precej komična. Napravljena je po starih motivih: trije bratje, najmlajši je bedak, a najbolj prebrisan. Dober je in usmiljen, zato ga doleti sreča. Zaradi večje živahnosti je avtor vpeljal vile, škrate in starčka Vseveda. Pisatelj pravi: »Vsebinska... je iz ruskega in ostalega severnega pravljicega sveta.« — II. Skrb in Smrt. Igra v treh slikah. — Dramatizacija znane legende. Prvi dve sliki sta skoraj isti kot v Zvončku 1903. leta (Prim. Prosvetni oder, 1943, str. 38!). Igra je zelo živahna, dobro dramatizirana, uprizorljiva. Avtor pripominja: »Skrb in Smrt je vsakomur znana. Če sem ji dodal rajsko goslanje — petje rajске ptice ne more na pozorišče — sem ji dodal zato, da sem idejo lahko izrazil v eni sami sliki do konca... se mora vršiti na prostem.« — III. Kraljevič in služabnik. Igra v treh slikah. — Kraljevič je spustil gozdarja iz ječe, zato ga je pogljal oče po svetu. Na potovanju ga je služabnik prekanil, da sta zamenjala vloge. Ko se je vrnil na domači grad, je postal prvi kuhar. Kuharji so mu nagajali; gozdar edini ga je spoznal; kralj ga je spet posinovil in mu prepustil vlado. — Vsebinska je povzeta po ruski pravljici. Dramatizacija je dobra in živahna. — IV. Neubogljivci. Igra v enem dejanju. — Trije neubogljivi otroci se zgube v gozdu. Prikazuje se jim škrat, povodni mož, kraljica vil itd. — Igrica je zelo borna. Kar vidi se, da je pisatelj natrpal vanjo razne pravljice osebe brez zveze in pomena. Vse je nekam slučajno in neučinkovito. — V. Dobrota je sirota. Igra v enem dejanju. — Kmet skriva volka v vrečo in ga reši pred lovcom. Za plačilo ga hoče volk požreti. Pride lisica, prekanil volka, da zleze ponovno v vrečo; zdaj ga kmet pošteno premlati in vrže v vodo. — To je dramatizacija ruske pravljice, precej živahna, nekoliko poučna, a brez posebne vrednosti.

Bevkova knjiga je umetniško šibko delo. Manjka ji izvornosti in dramske krvi. To so sami dvogovori, sicer zgoščeni in napeti, a nič več. Pisatelj se je tega zavedal, zato pravi na koncu: »Če je ta zbirka igrice nastala, ni v nikakršnem ozirju moja krvda, niti zasluga. Spisal sem jo nehote in nevede, na prošnje in za uslugo, radi prijateljstva in tovarištva do nekaterih dragih oseb... Pisal sem za male odre, za vaške prireditve, za skednje in za šolske sobe. Zato so igrice kratke, dvogovori stisnjeni, prizor za prizorom se vrši naglo kot v filmu... Sicer pa za mladinsko igro nista glavna niti petje niti ples, ampak živ in nagel potek logičnih dogodkov, ki gredo iz ene točke in se stekajo v drugo ter gradijo celotno doživetje.«

10. Silvin Sardenko: Zlati gradovi. Marijina knjižnica II. zv. Ljubljana 1929. — Poleg drugega ima knjiga dve mladinski igri. I. Beg pred bratom. Dramatska slika iz življenja svetega Stanislava. — Sv. Stanislav pobegne pred bratom Pavlom v samostan, ker ga hoče ta poskusno zaročiti z Reinhardovo Štefano. — Prizor je mrtev in neživljenjski; obsega nekaj pogovorov brez dramskega zapleta. — II. Zlato leto. Poklonitev mladine. — Neke vrste zborna deklamacija, le da mladenke pojejo po napetih narodnih pesmi. Knjižica je religiozna, tako sta tudi ta dva dramska prizora. Umetniškega hotenja nimata nobenega.

11. Ivan Albrecht: Sirota Jerica. Pravljična v štirih slikah. Krško 1929. — I. sl.: Jerica joka na paši, ker mačeha tako grdo ravna z njo. K njej pridejo vile in jo tolažijo. Mačeha zahteva, da ji prinese zlato jabolko. Vila Radomila jo odpelje h kralju Svitozarju. II. sl.: Na dvoru ji dajo zlato jabolko, toda mačeha bo zaradi tega kaznovana. III. sl.: Očeta skrbi, kam je izginila Jerica. Pastorka Majda pravi, kaj bo, če prinese Jerica zlato jabolko. Mačeha ne verjame in se roti, naj oslepi, Majda pa ohromi, če se to zgodi. Jerica prinese jabolko in kletev se izpolni. Mačeha zapodi Jerico, zato jo odpelje vila k njeni materi. IV. sl.: V gozdu. Vile preoblečejo Jerico v belo obleko. Ponjo pride mati. Jerica prosi za Majdo; ta ozdravi. Oče in Majda najdeta Jerico mrtvo. — Igra ne zadovoljuje. Preveč je razvlečena in dolgozvezna; preveč pravljice (palčki, vile, zlato jabolko, mrtva mati itd.). Jeričino trpljenje je pretirano, mačeha devlje pastorki v posteljo kamenje, namesto kruha ji daje pest smeti, za zajtrk pepela in peska. Igra bi bila učinkovitejša, če bi bil ostal pisatelj pri narodni pesmi in naravnem razvoju. Ker pa je hlastal po zanimivostih, je vse preveč zamotal in izumetničil. Ne gane nas, čeprav je snov tako tragična; človek stoji na koncu z mešanimi čustvi, namesto da bi se mu srce sprostito. Verzi so slabi.

12. Ivan Albrecht: Začarana bukev. Celje 1930. Samozaložba. Poleg pravljice, po kateri ima knjiga naslov, in nekaj pesmi, je v knjigi tudi Vesna. Igra v enem dejanju. Pisatelj je našaril toliko oseb, bitij, vil, genijev, pojmov in narodov, da enotnost zabriše in ne pride do pravega izraza. Kolikor je učinka, ga doseže samo z zunanjo tehniko, s slikovitostjo nastopajočih. Tudi govore vsi premodro, neprijetno njihovi starosti in izobrazbi. Prizor je napisan v razvlečenih verzih.

13. Franjo Lovšin: Desetnik in sirotica. Mladinski igrokaz s petjem v treh dejanjih. Po narodni pravljici spisal Franjo Lovšin. Ljubljana 1930. Samozaložba. — I. dej.: Desetnik pripoje na

oder, nato zaspi. Vile in palčki ga zbude in odpeljejo v svoje kraljestvo. Tu ga postavijo za kraljeviča. Po gozdu nabira sirotica suhljadi. Hudo se ji godi, a vila ji obljubi, da jo bo kraljevič rešil. — II. dej.: Kuhinja. Sirotica prede in joka. Mačeha jo zlasa in zapodi v kot, sestri jo zasmehujeta. Ker prihaja nekdo proti hiši, skrijejo Sirotico pod kad. Kraljevič jo išče, a je ne najde. Sestri jo spet zasmehujeta in pretepata. Preden odidejo one tri k maši, ji prinese mačeha žita, da ga prebira. Sirotica pa vzame rešeto in žito preseje in je zbrano. Pride vila in ji naroči, naj se obleče v čarobno obleko, si nadene prstan, gre k maši in počaka kraljeviča. — III. dej.: Nedelja je. Ljudstvo pride v procesiji v cerkev. Po maši rajajo, občinski sluga bere razglase. Sirotica moll v cerkvi, dokler ne pride kraljevič s spremstvom in je ne odvede. Nastane nevihta; v mačeho trešči. Živa slika: kraljevič, sirotica, vile, pritiklavci. — Igra se pisatelju ni posebno posrečila. Ni ji znal vlti pravega življenja in zanimivosti, čeprav je povabil vsemogoče motive. Že začetek je starinski: desetnik pripoje, zaspi, vile in palčki plešejo. Ta motiv je zelo pogost v slovenski mladinski igri. Pritlikavci močno spominjajo na Grimmove v Snegulčici; na rami imajo krampe in pojejo, a pesem je okorna. Pregarjanje Gorskega moža je naivno, prav tako je neutemeljen in neverjeten njegov beg. Sploh pa je Gorski mož odveč, ker nima z igro nobene resne zveze; pisatelj ga je vpeljal samo zaradi zanimivosti. Drugo dejanje je živahnejše, a napravljeno čisto po nemški Pepelki! (Prim. Marica Gregoričeva: Otroški oder. 1910). Tretje dejanje je dolgovezno in neverjetno. Ob nobenem romanju na goro ne kliče občinski sluga pred cerkvijo. Nevihta je prisiljena, prav tako kazni, ki zadene mačeho. Grimm je pustil mačeho brez kazni, sestrama pa sta dva goloba izključevala oči. Lovšinova kaznen je robata, pozabil je pa na sestri, ki sta tudi prizadejali Sirotici toliko gorja. Igra je čudna mešanica pravljčnosti in resničnosti. Pisatelj bi bil bolj uspel, če bi bil ostal samo pri enem svetu. Tudi se je preveč trudil, da bi bila igra zanimiva, zato jo je razvlekel. Napisana je v verzificirani prozi.

14. Ivan Albrecht: Sestrica gre. Igrokaz v enem dejanju. Ljubljana 1932. Zlatica, razposajena edinka premožnih staršev, si močno želi sestrice. Zaspi; v sanjah ji pripeljejo palčki in rojenice sestrico. Dado ji biserno ovratnico s pogojem, da bo ostala sestrica toliko časa pri njej, dokler ne bosta strgali ovratnice. Začneta se igrati. Sestrica je sitna, nobena igra ji ni po volji. Raztrga slikanico, hodi obuta po postelji, slednjič raztrga ovratnico. Zagrmí in palčki jo odpeljejo. Ko se Zlatica prebudi, ji vzgojiteljica pove, da je

ona prav taka, kot je bila sestrica. Razodene ji, da ji bo mati danes zares prinesla sestrico iz mesta. Gresta na postajo. — Igra je vsebinsko in oblikovno zelo borna. Malo škratov, nekaj vil, precej otroške razposajenosti, to je njena vsebina, brez globljega smisla, brez vsake dramatičnosti!

15. Ivan Albrecht: Takih pet za mladi svet. Ljubljana 1932. I. Snidenje. Slika v treh dejanjih. Popotnik počiva v gozdu. Najdeta ga sirota Milka in Ivan in ga povabita s seboj. Ko gresta na materni grob, se popotniku prikaže njegova mati. — Igra je zelo slaba, nemogoča in nedramatska. Palčki so čisto odveč, prav tako šolarji in šolarice; siroti ste starinski, posebno njuna nadnaravna dobrota, mrtva mati nastopa v sanjah in v resnici. Vse je neurejeno, slučajno. — II. Sirotica Jerica. To je nespremenjen ponatis iz samostojne knjige, Krško 1929. Primerjaj zgoraj št. 11! — III. Vesna. Slika v enem dejanju. Ponatis iz knjige Začarana bukev. Primerjaj zgoraj št. 12! — IV. Darluči. Igrokaz v treh dejanjih. Deklice povedo Metki, da bodo darovale prvo sv. obhajilo za njeno rajno mater, Metka pa za slepega bratranca Tončka. Tonček pri kapelici moli in zaspi. V sanjah se mu prikažejo angeli in mu naznanijo, da moll Metka zanj in da bo zato spregledal. Po sv. obhajilu daruje vsaka deklica Metki nekaj. Metka priteče s Tončkom; ta vidi. Ko je šel naproti Metki, je padel v jarek in se onesvestil. Ko se je doma zavel, je spregledal. — Igra je preprosta, snovno nemogoča, ker meša realnost in pravljčnost brez pravega reda. Čisto brez potrebe se prikažejo angeli. Zelo je gostobesedna in razvlečena. Metka je preveč popolna, tudi ostale deklice so silno dobre in modre. — V. Koren lečen. Igra v štirih dejanjih. Za lutkovno gledališče. Kraljična Zora je bolna. Gašperček in Svedrač pomagata kraljeviču Danimiru, da ukrade podzemskemu vladarju Hudoklinu koren lečen in ozdravi deklico. Igrica je živahna, dobra in zanimiva, primerna za lutkovno gledališče.

Albrechtova knjiga prinaša malo dobrega. Vse igre so slabe, neživljenjske in nemogoče. Zato jim je skušal dati pisatelj zanimivost z nadnaravnimi bitji, a tudi v tem ni uspel, ker se vidi, da je vse to prisiljeno, brez prave zveze in potrebe. Otroci so silno dobri, neke vrste angelčki, kar kaže, da se pisatelj ni mogel otresti starih vzorov in nazorov. Manjka dramske zgradbe, saj so večinoma same besede. V vsaki igri je tudi nekaj petja in čudežev. Albrecht ni mladinski dramatik, za to mu manjka vsega!

Popravek: V junijski številki je v Jevnikarjevem članku o mladinski igri na str. 105 v 26. vrsti od spodaj pravilno brati: Tiburška Sibila.

Komunizem največji sovražnik vere

C. C.

Veliko lepih in mogočnih cerkva imajo druge dežele. Nikjer pa te ne pozdravljajo prav z vsakega grička sicer majhne, a vse bele in ljubke cerkvice kot pri nas, v naši lepi slovenski domovini. Vse te številne cerkvice in cerkve širom naše zemlje pričajo, kako tesno je bilo povezano življenje slovenskega naroda z vero v Boga.

A prav te naše drage svetinje so danes onečaščene. V imenu nove, rdeče svobode so uničili, požgali, porušili in oskrunili naše cerkve. Rdečim osvobojevalcem je bilo na poti to, kar je nam najsvetejše in najdražje. Zakaj?

V Moskvi je na zidu kapele iverske Matere božje vklesano: »Vera je opij za ljudstvo.« S tem izrekom je hotel Marks ljudem dopovedati, da je vera opij, ki uspava človeka in mu v omotičnem polsnu pričara pred oči neresnične svetove in prizore, ki ga zamamljajo v neizrazno, pa varljivo srečo. Marks, početnik in učitelj brezbožnega komunizma, je ob neki priliki izjavil tudi sledeče: »Za ustvaritev resnične sreče človeštva je potrebno uničenje vere, ki je samo prividna sreča.«

Tako stališče do vere zavzema prvi učitelj komunizma in po njem vsi njegovi učenci. Zato se nam ne sme čudno zdeti divjanje komunistov v Rusiji, Španiji, Mehiki in zdaj, žal, tudi pri nas, proti vsemu, kar je božje, kar spominja na Boga in vero.

Komunizem je po svojem temelju in bistvu brezbožen, ker je materializem. Marks je namreč učil, da je vse na svetu samo snov, ki se razvija. Človeka ni ustvaril Bog, temveč si je človek izmislil Boga, da je laže izmозgaval in izkoriščal sočloveka. Boga, vero, dušo, posmrtnost, večnost so si izmislili bogatini, da so laže držali v pokorščini svoje delavce — proletariat. Ti bogatini so si izmislili deset božjih zapovedi, pravico in krivico, greh itd. Zapoved »ne kradi« je služila bogatinom, da so si lahko obdržali svoje premoženje; zapoved »ne ubijaj« zato, da bi se tisti, ki so jih bogatini izkoriščali, ne

uprli itd. Kratko in malo, vera je izmišljotina kapitalistov — bogatinov, ki so z njo uspavali reveže, da se ne bi dvignili proti svojim izkoriščevalcem. Zdaj pa je prišel čas, tako pravi Marks, ko bomo pometli s kapitalizmom in kapitalisti, zavlada bo proletariat — revni delavci, zato je nujno, da uničimo tudi vero, ki je služila samo kapitalistom in za izkoriščevanje proletariata.

Komunizem pa ni samo brezbožen, ampak vsaki veri sovražen. Je organizirano in napadalno brezboštvo.

V Rusiji, kjer je komunizem dobil oblast v svoje roke, je začel načrtno rušiti vero. Prepovedali so versko vzgojo in sami začeli širiti brezbožno vzgojo ter snovati brezbožne liste (»Ateist«, »Brezbožnik« itd.). Ustanovili so celo visoke šole za brezboštvo, potujoča gledališča in razstave, katerih edini namen je širiti med ljudmi brezbožno propagando. V ta svoj namen se poslužujejo kina, radia, tiska, prireajo brezbožne procesije, ustanavljajo brezbožne organizacije itd.

»Krščanstvo in socializem se imata kot ogenj in voda,« je znan izrek nekega vplivnega socialista. Krščanstvo in komunizem sta nezdržljiva. Nas kristjane loči od komunistov nepremostljiv prepad.

Nam kristjanom je Bog začetek in konec sveta. Naš življenjski namen je doseči Boga, tostransko življenje je le potovanje. Komunisti pa ne priznajo ne Boga ne duše in posmrtnosti, sploh nič duhovnega. Njihov edini cilj je raj na zemlji, brezmejno uživanje snovnih dobrin.

Za moralo se komunisti ne menijo. Iz krepostnega življenja se norčujejo. Njih Bog so rop, požig, umor, kot poje tolovajski M. Bor v svoji ničvredni pesmi: »Razpnite čez ves svet vešala...« Po tem načelu se ravna tudi njihova morala. Vse, kar služi njihovem cilju — revoluciji, je dovoljeno, je dobro in moralno. Vse, kar jih pri tem ovira, je slabo, nemoralno in je treba odstraniti.

Komunizem je po svoji naravi zločin-

ski, je upor proti Bogu, zato tako strašno podivjajo in posirove tisti, ki zapadejo komunizmu.

Tudi nekaterim našim ljudem je komunizem iztrgal iz srca božjo idejo in jih napravil za zločince, morilce in roparje. Komunizem je največja nesreča za naš na-

rod. Če hočemo dobro našemu dragemu narodu, potem se bomo zvesto držali besed sv. očeta Pija XI., ki pravi v svoji okrožnici »Divini Redemptoris«: »Komunizem je bistveno nekaj slabega, zato prav v nobeni stvari ne bo sodeloval z njim, komur je mar krščanske kulture.«

Mati in otrok

Kristina Prijatelj

V prijetno boječem presenečenju spozna žena v sebi spremembo in dahne prvič v mislih: otrok — in jaz mati. Doživela je veliko skrivnost spočetja. Nov svet se ji bliža, nova sreča se ji obeta. Tako sveta in velika se ji zdi ta sprememba, da bi vriskala in pela, a vendar bi jo rada kar neka ljubosumno ohranila zase. V njenem srcu vstaja in se razvija ona velika nesebična ljubezen materinska, ki je pripravljena žrtvovati vse za lastno dete. Velike all majhne nevšečnosti, ki so kaj pogosto v zvezi z dobo pričakovanja, prenaša potrpežljivo, saj ve, da bo lahko prižela k sebi nebogljenčka, ki bo ves njen, ki mu bo vodnica in zaščitnica. Dobra krščanska žena ve, da se ji bliža čas, ko bo lahko izpolnila svojo, od Boga ji izročeno nalogo. Življenje ima sedaj zanjo večji pomen, vli-va ji novih moči in volje do dela. Trudi se, da bi bile njene misli kristalnočiste, da bo vse njeno delo plemenito, da bi nerojenček že sedaj bil pod vplivom božje milosti.

Kdo naj zameri, če želi bolj sinčka kot hčerko? Gotovo pa modra žena nikoli ne bo mogla reči, da bo zadovoljna le, če se ji bo spolnilo njeno pričakovanje. »Radl bi fantka,« pravi večina, »a prav tako bomo veseli punčke, samo da bo zdrava!«

Čudovita so poša Stvarnikova. Zakaj je vendar naložil ženi mučno breme poroda? Mar pozabljam, da cenimo veliko bolj vse tisto, kar smo si pridobili z žrtvijo in težavami, kakor one dobrine, ki smo jih podedovali ali so nam kar same priletele v naročje?

Strah obide ženo, ko se je približal njen čas, a ko se zajoče dete, sad njenega telesa, njena kri, njena bolečina in radost, pozabi vse prestano trpljenje. Zdravniki in babice bi nam kaj lahko naštel nešteto primerov, ko je žena tožila: nikoli več, a

je nekaj ur nato, ko je božala drobceno stvarco, bila drugih misli.

Z rojstvom otroka sprejme mati nove naloge in dolžnosti. Predvsem mora skrbeti za telesni razvoj, a vendar ne sme že v nežni dobi zanemariti in prezreti, da je to človek, ki ima dušo. Treba je misliti tudi na vzgojo.

Že dojenček se mora navaditi na red. Ni to ravno pretežko, če se tudi mati drži prave meje. Obroke hrane mora dobiti v enakih razdobjih, običajno na vsake 3 ure. Prve tedne se pač zgodi, da se kdaj naredi izjema; vendar pa se zdrav otrok kaj kmalu navadi na določene ure. Brez posebnega joka moram priznati, da sem imela pri vseh osmih otrocih mir ponoči. Nespčnost mi je bila najboljše merilo, da dojenčku nekaj ni prav.

Gotovo je, da je z rojstvom otroka nastala v družini velika sprememba. So ljudje, ki včasih zamerijo materi, ker se je zato odtegnila družbi. Kdor nima otrok, ne ve in niti ne more doumeti, kaj je v življenju lepega in veselega, a tudi resnična, globoka boleost je združena z otroki. Žena, ki se je prostovoljno odtegnila rodni otrok, je zavrgla največjo, najčistejšo srečo, ki je na zemlji mogoča. Zamorila je v sebi ljubezen, zato pa je tudi ona sama oropana iskrene otroške ljubezni. S pretirano emancipacijo žene so se začela spodmikati tla, na katerih stoji mati ko svetilnik.

Katero mater naj ne prevzame, ko se ji dete ljubko nasmeje, ko krili z ročicami in sili v njeno naročje. »Ne bom sužnja svojemu otroku,« se opravičuje moderni svet, a ne ve, da je prava sužnja neodkriti okoličnici, ki jo bo prej ali slej opljuvala. Med materjo in otrokom pa se dnevno spleta trdnjša medsebojna vez ljubezni. Ko vzame mati v naročje malega jokavčka, se

mu skremženi obrazek kmalu razjasni. Pa tudi mati, ki jo tare skrb in težava, se umiri, ko privije k sebi ljubo dete, ki jo otožno gleda, ko padajo iz njenih oči solzni biseri. Zave se, da zaradi njega, ljubelega otroka, mora biti močna in vztrajna.

Prava ljubezen ni tista, ki vedno le boža in gladi, prava ljubezen mora poznati mejo, koliko sme otroku dovoliti, da mu ne bo v škodo v življenju. Preveč razvajen otrok, bo kmalu spoznal, da doseže vse z jokom. Postal bo tiran domačih, pozneje pa, nevzgojen za življenje, ne bo mogel prenesti zaprek in težav.

Ceprav še otrok ne zna govoriti, vendar prav dobro razume, kdaj je mama huda. Samo resen pogled, pa bo vedel, da nekaj ni prav. Vsak dan zapazi mati na otroku nekaj novega. Dete shodi, pričinja govoriti in dolžnost matere je, da te dobe ne zanemari v duševni vzgoji. Otrok opazuje odrasle in jih skuša posnemati. Ne pozna neodkritosti, svoja čustva pokaže jasno. Skače, kriči, ploska, ko se vrne mati, pred tujcem pa se ji pritisne k obrazu. Pesniki in pisatelji, slikarji in drugi umetniki skušajo ovekovečiti srečo matere in otroka, le komunistični nauk ga hoče uvrstiti kot golo številko, ki bo pozneje kot pridobitna v kolektivu.

Sonca potrebuje rastlina in sploh vse stvarstvo, da živi in daje sadove. To sonce je v družini otrok. Razneži se ob njem oče, saj ve, za koga dela in se trudi. Ker ga poklicno delo odteguje večji del dneva izven doma, zato se otrok oklene matere z večjo iskrenostjo. Vsaka mati naj bi prav dobro premislila, ali je njena plača tolika, da odtehta to, da prepusti otroka drugim. Velikokrat mislijo, da je vsaj prvo leto minilo, potem pa ga laže prepuste drugim. Mati, ki jo zares sila žene v pridobitno delo, bo še vedno skušala urediti tako, da otrok ne bo preveč prikrajšan. Skoraj sram me je omeniti tiste matere, ki iz puhle samoljubnosti prepuščajo otroke drugim. Zakaj se potem čudijo in so celo užaljene, če čuti otrok do varuhinje večjo ljubezen kakor do matere?

Predšolska doba je vendar tako lepa, ko je otrok po večini odtegnjen vplivom družbe. Zaradi slabih gospodarskih razmer ima mati danes le malo časa povsem za otroka. Vendar pa lahko že tako ma-

lega pritegne k delu. Pri pospravljanju mu da v rokco cunjico in mu pokaže, da naj briše prah. Gotovo ne bo dela dobro opravil, a dovolj je, da se v otroku vzbudi čut za delo, da vidi, kaj je treba narediti. Na vrtu naj koplje in puli travo, zaliva in grabi. Gotovo bo naredil tudi kako nerodnost, pa naj jo, samo da je zaposlen. Čim bolj obdrži mati otroka v svojem varstvu, tem bolje za vse.

Pomen nedelje naj kaj kmalu spozna in se zaveda tudi dolžnosti. Čim bolj prazno bomo pustili malo dušico, tem prej se bo zgubila v vrtincu življenja. Če je mati tako nesrečna, da ni našla prave poti, naj jo omogoči vsaj otroku in mu je naj ne zapira. Otrok naj spozna, da ni nedelja dan, ko se pripravi boljša jed, da se gre na sprehod, ampak da je nedeljo postavil Gospod, da se mu dá dolžno zahvalo in čast.

Naravno je, da si želi otrok družbe sovrstnikov. Ubogi edinčki, ki se mučijo le med odraslimi! Bolje bo preskrbljen, vidnejši položaj bo lahko dosegel, ker ne bo treba deliti... in koliko je še brezsmiselnih izgovorov, ko se otrešajo otrok. Vemo pa le eno, da propada družina in po njej narod.

Mati, ki razume smisel življenja, pa sprejme vsakega novorojenčka kot nov žarek sreče in veselja. Kar sta pri prvorojencu doživljala z možem, ta radost prešinja vso družino. Kako sladko je pričakovanje novega brata ali sestrice! V primernih oblikah jim je mati to že razložila, da se vsi veselijo srečnega dne. Vedo, da čakajo mater bolečine, vedo pa tudi, da je nekdo, ki vodi in ureja svet in Ta bo dal svojo pomoč. Breme, ki ga sprejmejo z ljubeznijo, je lahko in nas ne teži.

Družba pa je velikokrat kruta in neusmiljena, ne samo do mater, temveč tudi do najmlajših.

Porodnici, ki je vsa srečna imela pri sebi svojega krepkega šestega otroka, se je začudila gospa, da je zaljubljena vanj kot v prvega. Še ob to edino ljubezen materino se je morala spotakniti ona, ki je mislila, da je na svetu že vse dovršila, če je svojo hčer lepo oblekla, jo peljala v družbo in je prinesla rože znanki, ki je dobila prvorojenko.

»Moj je,« je s solznimi očmi nemo pri-trjevala mati, ko je otroka še tesneje pri-

vila k sebi. »Če bo treba deliti kruh na manjše koščke, vse bo šlo; a ljubezen moja bo za vsakega celota,« se je v mislih opravičevala svojemu angelčku.

Tako smo že napredovali v propadanju, da se le malokdo upa čestitati materi številne družine, če dobi še enega člana. Prava mati pa ve, da bo z božjo pomočjo tudi za tega kos kruha, da bo lahko tudi ta nekoč močan član v verigi narodnega občestva.

Ali more tak svet sploh verjeti, da je sreča v številnih družinah? Ali si more misliti, koliko veselih ur preživi mati ob svojih otrocih? Ali more verjeti, da jih družijo pesem mladih grl in nedolžnih src nad zlobno vsakdanjostjo okolice? Prav malo bogastva /je treba, le malo udobja in razkošja, samo ljubezni morajo biti odprta vrata na stežaj, pa se smeje mati in z njo njeni otroci. Vsak najmanjši kos obleke vzbudi pri sestricah in bratih občudovanje. Vsak gib in smehljaj najmanjšega je novo doživetje. Ko se mu posreči, da pase kravice, veselo vzklikajo. Komaj čakajo, kdaj

in proti komu bo naredil prve korake. Pazijo na beblanje in ugotavljajo, katero besedo že zna. Dostikrat roma iz rok v roke, kakor žogica. Vsaka najmanjša novost je senzacija. Nikoli pa ni opazke, da se za najmanjšega preveč skrbi, da je izjema. Samo po sebi preide v vse čut, da je kot najmlajši najbolj potreben pomoči in skrbi. Nasproti vsemu temu pa naj bo mati topa in brezčutna? Lepo in veliko je njeno plačilo za skrb in delo, ki ga ima z otroki. Želi in prosi, da bi bili otroci božji in delavni pošteni člani naroda.

V mlade duše polaga besede Odrešeni-kove, v dovtetna srčeca sadi ljubezen do sočloveka. Domače okolje navaja vsakega k samoodpovedi in vzpodbuja k pomoči šibkejšemu. Tudi mali otrok že dobro čuti, kdaj zadene družino neprilika in težava. Spozna, da je bolezen nesreča in preizkušnja, je takrat obziren in uslužen. Vse to pa je za mater vir sreče, saj je vedela ob spočetju prvega, da se bo darovala vso, da bo živela v otrokih. (Dalje prih.)

Nove brazde

Janez Kmet — (Nadaljevanje)

Sonce je postajalo. Prècej je mraz izgubil nekoliko svoje ostrine. Ljudje so še prihajali. Vsak je dobil kakšnega znanca. Pozdravljali so se in spraševali po tem in onem. Eni so govorili po krajnjsko, drugi odrečno in trdo kakor Poljci, spet drugi so zavijali mehko in tiho ter tožili o svojih nadlogah. Ti so bili pa banovci, je uganil Cene. Kar poslušal bi jih.

Srečaval je fante z Brega, zapletal se v pogovore. Sam ni vedel, kdaj ga je zaneslo pred stojnice z jopicami. Breška dekleta so bila tam; Tončka tudi.

»Cene, pogledj, tole sem kupila.« Štefa mu je pokazala lepo modro jopico in kar počakovala hvale.

»Ta je pa, ta! Za tako cvetje mora biti kaj boljšega.«

»Kaj se boš norčeval!«

»Saj se ne! Kar je res, je pa res... Pa ne smeš biti huda...«

»Saj nisem,« se je Štefa nasmehnila.

Dve dolgi vrsti raznobarnih jopic je viselo na vrvcih. Za njimi se je stiskalo blede deklet. Rdeče, modre, zelene s pasovi

in svetlimi gumbi. Na oni strani pa take, z vdelenimi rožami, z živimi barvami obrobline in z zanko pod vratom.

»Boš pomagal kupovati; sem mislila, da te že ne bo,« je rekla Tončka. »Tole sem zase, ali ni lepa?« Obesila si jo je na roke in ogledovala.

»Lepo si izbrala; taka boš ko roža.«

»Za Julko bi jo tudi rada. Pa se za nobeno ne morem odločiti. Bojim se, da bom za izberec prijela.«

Tisto z rožami je vzela. Za šiviljo mora biti bolj imenitna, da se bo postavila. Potlej je še v trgovini nakupila. Še domisliti se ni mogla vsega, toliko ji je Julka naročila. Pa samo drobnarijo. Precej denarja je zapravila, četudi ni imela kaj pokazati.

Ceneta je Smrekarjev zadržal. Brž je povedal, da se je lisica ujela. Jutri jo bosta odrla. Cene je bil ves iz sebe. Lov ga je veselil.

Poldne je že zdavnaj odzvonilo, ko sta se Tončka in Cene vzpenjala po klancu nad trgom. Na živinski prostor nista šla

nič pogledat. Živine je bilo že malo. Srečavala sta mešetarje in priletne gospodarje z verigami čez ramo in s palico v rokah. Ni bilo slabo, že dolgo se ni tako kupovalo in prodajalo, kakor tisti dan. Mesarji so se kar trgali za živino. — Gostilne so oživele, hrup se kar ni hotel poleči. S trga in živinskega prostora se je vsehl v hiše, gostilne in trgovine. Žene so s polnimi cekarji odhajale, dekleta so stiskale zavitke, otroci so pa piskali, igrali na orgljice, vpili in se tepli.

Cene se je ustavil na vrhu klanca. Hiše so se kopicile, rastle ena čez drugo in se stiskale, kot bi jih zeblo. Krka je tako leno tekla, da bi človek mislil, da stoji. Le čez slapove se je poganjala, potlej je pa spet stala. Z obeh strani so hiše kar silile v vodo, kot bi jo hotele zajeziti. Še Tončki se je zdel lep ta pogled, pa ga je Bog ve kolikokrat že videla. Megle so se topile, sonce se je trudilo, da bi grelo, pa ni imelo prave moči. Sneg je ležal poldrug pedenj na debelo. Kakor platnen prt je bila pokrajina. Le Krka ga je trgala z vijugastim razporkom.

Zavila sta k Florijanju. Mize so bile polno zasedene. Harmonika se je oglašala iz kota, pa ni mogla prevpiti zgovornih sejmarjev. Dim, vonj po tobaku in vinu je gostil vlažen zrak.

»Tako pa res ne bova hodila, je predaleč,« se je postavila Tončka, ko je silil Cene kar naprej. »Vsaj kaj gorkega morava dobiti, da se ne bova tresla kakor šiba na vodi.« Vsak eno juho sta posrebal, pa komaj, da bi še tisto stojé. Pol litra vina sta naročila, pa ga ni nihče prinesel. Že oditi sta mislila, pa v vežo prileti Vrhovčeva štefa. Da morata iti nazaj, je tiščala. Bodo skupaj še malo posedeli, potlej pa šli. Drugače bodo zamerili fantje in dekleta. So sami Breščani pri dolgi mizi.

Nista se mogla ubraniti; zvalila ju je, pa ne za dolgo. Nekajkrat so trčili in se malo pošalili. Potlej se pa Tončka ni dala več preprositi. Da bodo doma hudi in druge take izgovore je imela precej pri rokah, da se jih je le otepla. Kaj bi v gostilni čakala večera, morda bi jo res doma prijeli, kod je hodila tako dolgo. Cenetu je bilo pa tudi prav.

Mrazilo jo je, ko sta zavila na novo cesto. Tesno se je zavila v plašč in poteg-

nila na obraz volneno rdečo ruto. Zavitek ji je pa Cene vzel, ko je videl, da jo v roke zebe. Torbice pa ni hotela dati; noče, da bi vedel, kaj je za Miklavža kupila.

»Kajne, da je prijetno pri nas?« je sprožila misel, ki ji je tičala v srcu. Kar samo se ji je smejalo. Zdaj je Cene videl, da jo imajo radi fantje in dekleta. Kar od sebe je niso pustili.

»Tako sem se privadil, da...«

»Saj sem vedela! Kdor pride na Breg, še pozabi, da je bil kdaj kje drugje. Naš kraj se k srcu priraste... Zakaj si me pa oni dan tako zastrašil?« mu je očitala.

»Kaj misliš?«

»I, takrat, ko si rekel, da nas boš zapustil! Nisem verjela, pa mi vendar ni dalo miru.«

»E, Tonček, saj se mi smiliš,« ji je ponagajal; še pobožal bi jo, pa ni pustila. »Ti smola ti taka, kaj si vse upaš!«

»Na kmetih je pa res veselo. Šale, petje, smeh. Saj so gospodje na svoji zemlji.«

»Beži no, taka reč pa tudi ni... Ti se kar zaženeš, pa ne moreš prehvaliti,« ga je zavračala. »Ko vem, da komaj čakaš, da bi se ti služba odprla. Ali ne?«

»Poglej,« se je razvnel. »V mestu ni ne dežja, ne snega; v službo moraš ob določeni uri, če ti je prav ali ne. Enkrat zamudiš, drugič ti ni treba več. Si že na cesti. In tista enoličnost človeka ubija...«

»Pa je na gorkem... Res ni zanj ne dežja, ne toče; tiste ure na dan delaš, ob mesecu dobiš denar, pa je. Lepe obleke, bele roke, zabave... Na kmetih pa od jutra do večera, nihče ti let ne piše, ampak... dokler se ne stegneš. Dostikrat toča pobije, potlej pa kamenje grizl. Iz rok moraš dajati pa vsak dan...« Posmehnila se mu je in se namuznila...

»Saj me ne razumeš, Tončka,« je bil nejevoljen. Vzel je zavitek izpod pazduhe, ga dolgo molče ogledoval, kot bi iskal rešitve iz zagate.

»Kaj hočeš lepšega, kot je pomlad?« Ni hotel odnehati. »Kmet orje, nad njim pojo ptiči, okoli njega vse brsti in raste v novo življenje. Kdo bi še ostal v zatohli bajti?... Po mestih pa ni pomladi, zmeraj mračne sobe in enakomerno delo. Ej, ni ga življenja čez življenje na kmetih!...«

»Že, že; od daleč gledati ni sile. Tudi

hvaliti ni hudo. Pa naj bi prišel kositi, žet ali grabiti, o, potlej bi pa kmalu drugače govoril.«

»Kdo? Jaz?«

»Ne vem! Morda tudi ti,« je trmasto ugovarjala.

»Mene pa kmetija veseli. Saj veš, da sem s kmetov doma. Vajen pa tudi, da mi ni prav nič prijeto za koso ali za sekuro. Misliš, da sem pri Svetinovih brez dela?«

Umolknila sta. Prepričal pa Tončka ni. Kar razgrela sta se, Tončka je bila rdeča ko pih, še Cene je dobil barvo.

»Zakaj se pa meščani tako postavljajo? Komaj, da bi se desetkrat odkril, preden zraven prideš, pa te še zmerjajo s kmetavzom in ne vem kaj še...«

»Tega pa ne veš, da se včasih zamenja: kmet je gospod, meščan pa revež, lačen, da se skozi njega vidi.«

»Ne verjamem, da se kdaj tako zasuče,« se je zasmejala Tončka. »Pa naj bi se, da bi se vsaj naučili kmeta spoštovati.«

»He, če bi imel lastno zemljo, zaklade bi kopal iz nje, to ti povem,« se je brusil Cene in stiskal pesti, da bi kar zgrabil za rovnico in kopal, da bi se zemlja udajala.

Tončki se je kar neumno zdelo. »Saj si včasih bolj pametne govoril, danes ti je pa tako čudno prišlo... Sanjaš, Cene! Ne zaklade, dolgove in revščino bi kopal,« mu je izpodbijala.

»Ze vidim, da mi ne verjameš,« ji je očital. »Me še ne poznaš...«

»Čakaj, boš k nam prišel poleti... Boš kakšen zaklad izkopal. Se bomo vsaj malo opomogli... Pa nikar nikomur povedati, potlej bi vsak tebe najemal, — da bi mu zaklade ruval...«

»Tončka, ti si zlobna in čudna povrhu.« Vdano jo je pogledal, kot bi bila prošnja v njegovih očeh.

»Menda ne boš zameril?«

»Lahko bi ti! Tako si muhasta, samo norčevala bi se...«

Kmalu sta si bila dobra. Še bolj ko prej.

Hitro sta prešla pot. Kot bi mignil, sta bila pod Bregom. Pa je vendar že sonce leglo za hrib. Kajpak, pozimi je na Bregu precej popoldne in mrak. Čim bolj so se večale sence, tem bolj gosto se je precejala megla med drevjem.

Kar ločiti se nista mogla. Tončka je samo o mestu sanjala in blagovala vse

tiste, katerim se ni treba ubijati po kol-kavh in valjati po prsti. Naj ji je Cene še tako prav povedal, samo na pol mu je verjela.

»Misliš, da po pisarnah dela vsak po svoji glavi?« je Ceneta jezilo. »Tako kakor ti? Zmeraj je pod nadzorstvom, vsaka črka gre pred višje oči. Ali bi bila zadovoljna, če bi ti kdo stal za petami in gledal, kako narediš, kako kuhaš, prašiče hraniš, koliko zabele porabiš?«

»O, tisto bi pa ne pustila za vse na svetu ne! Po zobeh bi ga, veš! Ali bi pa vse skupaj iz rok vrgla in šla! Tudi eno uro bi ne strpela. O, nikoli rajši ne vem, kaj naredim... — Kaj je tako v mestu? Potlej so pa taki reveži, da se Bog usmili...«

»Tako je, tako, zdaj pa vidiš. Ti bi od jeze počila. Kaj hočeš, mora biti tako. Na kmetih je vse drugače. Ti še ne vprašaš, kaj bi skuhala. Nikoli ti nihče ne gleda pod roke. Vse ti zaupajo, nič ti ni zaprto...«

»Kajpak, še zaklepali bi mi. Pa saj pri nas nimamo nobenega ključa... že stokrat bi bili lahko okradeni...«

»Moram iti,« se je spomnila. Zmeraj je še kaj povedal, pa ga je tako zaverovano poslušala, da ni vedela kdaj naprej.

Vabila ga je, naj kaj pride okoli. Da mu vsaj dolgčas ne bo pozimi. Julka bo imela čas gostoleti.

»Pa Miklavž ti bo morda kaj prinesel. Le oglasi se!« mu je rahlo namignila.

»Ko bi res!«

»Kar sva se menila, naj med nama ostane!« Drugega ni imela kaj reči. »Oh, ta Cene, kar ril bi v grunt,« ga je hvalila, ko je hitela v vas. »Šole pa ga ne vesele.«

Julka se je razpravila in legla. Zazrla se je v temno senco, ki se je dvignila od plamenčka na brluški in se migotaje pripela na strop. Iskala je besed, da bi ogovorila Tončko. Tako rada bi jo kaj povprašala, da bi pregnala tesnobo. Tončka je sedla v praznji obleki na posteljo. Nasionila se je na končnico in podprla glavo. Precej se je dvignila, stopila k oknu in potegnila zaveso. Spet je sedla, slekla jopico in jo vrgla na vogal peči.

»Kakšen je bil semenj?« se je zganila Julka.

»Ga nisem pokusila,« jo je Tončka hladno zavrnila.

»I, kaj! Če je bil velik, mislim,« je postala nejevoljna.

»Tudi merila ga nisem.«

»Beži, beži! Če je bilo veliko ljudi? Kaj boš tako kačjepična!«

»Tistega vprašaj, ki jih je štel.« Tončka ni mogla zadržati smeha.

»Pustoba priskutna! Le bodi tako zagovedna, saj te bom pri miru pustila.«

Zaobrnila se je, potegnila odejo čez glavo in utihnila.

»Kaj siliš vame, ko vidiš, koliko pomnim pri hiši.«

»Kaj spet pikaš in očitaš!« Julko je dvignilo. »Ali ti ne sme nihče nobene reči? Misliš, da si grofova?«

»Vsak bo lajal nad menoj! Ali ne delam na žive in mrtve?« je planila pokonci in kar trepetala od togote. Tako me delo skrbi, da se vse leto ne ganem od doma. Če sem se pa danes malo dalj zamudila, je pa precej ogenj v strehi.«

»Oče menda smejo kaj reči, ne? Saj ni bila taka reč, le ti si jeznorita, da bi najraje vse v strahu imela.«

Pri večerji sta se z očetom sporekla. Hud je bil, ker je tako pozno prišla.

»Misliš, da oče ne vedo, s kom si hodila? Pa so ti prizanesli. Še omenili niso Ceneta.«

»Kaj vedo? Kdo je pa povedal?« je bila vedečna. »Tak oče vedo, da imam Ceneta rada?« Sklonila se je k Julki,

»Mana jim je nekaj pravila,« ji je kar naravnost povedala.

Tončka je zardela, ni vedela kaj reči. »Jezus, da bi se ji jezik posušil, da ne bi zmeraj sikala z njim...«

»Kaj pa govoriš! Varuj, da te ne bo Bog kaznoval!«

»I, kaj ne bi,« je skoraj jokala.

»Ali ni pes zalajal?« je prisluhnila Julka. Bilo je vse mirno.

»Ni več v lopi. Premrzlo je. Kaj si danes prvi dan pri hiši,« jo je zbadla Tončka.

»Kam pa misliš še odriniti danes? Nisi še zadosti preletela?« ji je oponesla Julka, ko se je sestra vstopila k njeni postelji in se z obema rokama oprla na končnice.

»Razpravi se, pa spat pojdi! Brluško pa ugasni; je škoda petroleja!«

»Ti ne veš, kako mi je! Kar šla bi naprej in naprej: Tako sem spočita, kot bi zdajle vstala...« Zasmejala se je. Čudna

je bila Tončka. V enem očesu solzo, v drugem pa smeh.

»Ugani, katerega sem videla v semnju,« je začela Tončka.

»I, kaj jaz vem? Kako bom ugani? Povej...«

»Nak, ti ne povem! Ugani!« ji je nategala radovednost. »Fant je bil, /to ti lahko povem, katerega ne vidiš vsak dan!«

»Iz naše fare?«

»Mar reci, če iz naše vasi!«

Julka se je stresnila. Ugani je. Prisegla bi lahko, da je. Pa ne bo izrekla. Kar zmedla se je: Tine, Tine...

»Ne vem,« je dejala hladno. »Pa mi tudi ni nič zato, če ne bom nikoli zvedela.«

»O, boš, boš! Tine, da veš,« se je Tončka narejeno začudila, a glasu ni mogla spremeniti. »Pri Florijanu je bil!« Tončki ni ušla izpred oči lahna senca, ki se je potegnila čez Julkin obraz. Nobene ni rekla, da se ne bi izdala. »Pijan je bil. Buljil je v vsakega; bala sem se, da mu bodo zenice planile iz oči,« je bila z besedami.

»Kdaj je prišel?« je vprašala Julka na videz čisto mirno, kot bi se je ne mogle še tako zbadljive besede dotakniti. Pa jo je Tončkin smeh strašno bolel.

»Štefa je rekla, da danes. Doma ga ni bilo še nič; v trgu se je ustavil, da bi se napil in pozabil sramoto. O, ko bi ga ti videla! Še spoznala ga ne bi. Bled, suh, dolg, da bi ga človek na kolenih zlomil...«

»Jezik ti pa ni priraščen! Vse druge vidiš, sebe nikoli.« Julka je bila užaljena. Ni hotela kaj več spraševati. Saj Tončka bo nocoj samo pikala kot rjava kača, ki ugrizne za devet gadov.

Tudi Tončka je utihnila, vpihnila luč in legla. Pa zaspali nista. Julki je spet nekaj vstajalo v duši. Ze dostikrat prevarana in ponižana je še zmeraj hrepnela po prijaznih pogledih in sladkih obljubah. Ni mogla preboleti Mirka. Zaprla se je bila vase, sram jo je bilo, da je šla v mesto. Skušala je zatreti spomin nanj, ki jo je mučil, da je zardevala za šivalnim strojem.

Nobenemu ne bom verjela. Fantje varajo, potlej se pa smejejo! A prav iz globin njene duše se je prikazala Tinetova podoba, meglena in nerazločna, pa vendar vabljiva in prikupna.

»Ne, ne, tudi tebi ne!« Borila se je, dokler je ni premagal spanec.

Tončka se je še pod odejo smejala. Njen pot se je vil v svetlih pokrajinah. Povsod jo je spremljal Cene in ji govoril tako prijetno, da se je še v sanjah smejal njen topli obraz.

*

Julka si je v delu krajšala dneve, v upanje se je potapljalo srce. Tineka ni bilo nič na spregled, kot bi ga ne bilo v vasi. Nikjer ga ni videla, nikjer se ji ni nastavil. Vedela je, da se drži doma. Kako naj bi ga pa ogovorila? Tako čudno ji je bilo v srcu ob njegovem imenu.

V nedeljo je šel sam v cerkev. Zdelo se ji je, da jo je počakoval, pa ni hotela, da bi se dobila. Pred cerkvijo je precej švignila pod zvonik, še ozrla se ni. Pa je vedela, da jo od strani opazuje. Pomešala se je med dekleta in se kaj malo pomudila pred velikimi vrati.

Dela je imela zmeraj več. Še daleč je bilo do božičnih praznikov, pa so že dekleta tiščala za nove obleke. V Babno dolino je tudi obljubila. Koliko časa jo že prosijo! Ujezili bi se, če ne bi šla pred prazniki. Najraje bi še odpravila; zime se je bala. Doma že, ko pusti, kadar hoče, a pri drugih ljudeh ni tako. Ves dan se vrata odpirajo, ves dan jo v noge zebe. Še tako gorka obutev dosti ne zaleže.

Pa se je vendar odpravila. Zavila je škarje, mero in kroje. Kar rezalo jo je v lica, ko se je spuščala po žlebičastih kolo-vozi. Stisnila se je v plašč, pahovko zavila okoli vratu in ruto čez glavo, da se ne bi prehladila. Snega je bilo komaj za slabo ped. Po ozkih poteh pa razhojen. Po drevju je bilo vse v ivju. Mislila je na Tineta. Ni si ga mogla izbiti iz glave. Oglašil bi se pa res lahko! Morda mu je kdo kaj o Mirku povedal? Nič, saj nič ni bilo. »Govoriti pa smem z vsakim!«

»Sram ga je, sram! Zato se nič ne pokaže. Kakor hoče. O, ko bi mogla, bi ga nikoli več ne pogledala...«

Hitro je hodila mimo redkih smrek in krivenčastih gabrov, ki so kakor zaledeneli starci onemogli obstali.

Pri Preskarjevem znamenju se je pokrižala. Vselej ji je bilo tesno pri srcu, kadar je morala tod mimo. Le bežno je pogledala prepereli križ, pokrit z leseno streho in pod njim okorno v debelih ob-

rskih naslikan strašen prizor: fant vleče očeta iz vihrajočih plamenov. Na obeh obrazih je izražena neizmerna bolečina. Prebrala je napis o nesrečni smrti. Bilo je že dolgo, sama prav nič ne pomni; doma so ji pravili. Pa da mora vejico brsti vreči na tisto mesto. Zraven križa je sneg pokrival že velik kup. Vsak, kdor gre mimo, prinese vejo in ko je kup visok, ga zažgo. In potlej nabirajo znova. Ravno gledala je, kje bi dobila vejico, ko zasliši žvižg. Stresla se je, nato se s plahimi očmi ozrla okoli. Hotela je krikniti in zbežati, ko jo nekdo pokliče po imenu: »Julkaa!«

»Sam Bog, da je človek,« se je oddahnila. Priprla je oči. Tine! ji je nekaj reklo.

Približal se je s smehljačo zadrego.

»Joj, kako sem se te ustrašila,« mu je očitala.

»Kaj me tudi ti ne poznaš več?«

»Zakaj to sprašuješ?« Ni slutila, kam merijo njegove besede. »Tebi se samo tako zdi. Saj se še pokazal nisi na vasi. Jaz se bom zmeraj menila s teboj.« Gledala ga je prijazno. Bil je miren v besedah. Skoraj tih. »Spremenil se je. Hudo mu je bilo...«

»Ne smeš, da te ne dobe,« je pokazala na cev, ki mu je gledala izza suknjiča.

»Saj samo zato tapljam po gozdu, da čas preženem. Nikomur nič škode ne napravim. Tudi en zajec ni še hitreje stopil zaradi moje puške. Naj živi, ko rad...«

»Kako je bilo kaj ta čas?« Segel je po njeni desnici. »Sramovala se me boš, saj vem... Orožniki so me vlekli v ječo...« Grenko mu je bilo, da se je vgriznil v ustnice. Pa se je moral pred njo opravičiti.

»Tine, kaj govoriš! Precej v prvih besedah me žališ!« Pomaknila se je s steze, da bi kmalu s hrbtom zadela znamenje.

»Zakaj me pa vaša Micka postrani gleda?« mu je vrgla. »Nič ji nisem storila! Besedo bi mi že lahko privoščila...«

»Ne vem; o vem, jaz sem kriv.« Prijel se je za čelo, pogledal kvišku brez besede kakor v najsilnejši jezi. »Da veš, vsega sem jaz kriv. Mar bi delal, pa bi kaj zaslужil. Skoraj šest mesecev sem preležal, domače pa v sramoto spravil.«

Glas se mu je čudno sprevrgel, sama otožnost je govorila iz njega. Začutil je globoko kesanje.

»Od zdaj naprej, Julka...«

»Če bi vsi pljuvali za teboj...« mu je segla v besedo. Hudo ji je bilo, da bi zakričala. Zeblo jo je, pa ni čutila mraza; njegova bolečina se je prelila v njeno. Bala se je, da bi spregovorila, kar ji je ležalo na srcu. Sredi stavka je prenehala.

»Grem, Tine.« Stopila je na stezo. Podala sta si roke.

»Drugi bom, veš Julka... ti si pa izberi drugega, da te ne bodo zaničevali, da imaš rada pretepača...«

»Nikoli, Tine, ti si moj!«

(Dalje prih.)

Gospodinje se pogovarjajo

Tukaj v našem gospodinjstvem kotičku se še nikoli nismo pogovarjale o domačih zdravilnih sredstvih, ki so nam hitro pri rokah in iz lastne skušnje vemo za uspešno porabo. — Za danes bi želela samo omeniti uporabo kisa, navadnega jesiha.

Pri glavobolu zelo pomagajo obkladki v kis namočenega robca. Umivanje s kisom je izvrstno sredstvo pri nezavesti in omedlevici.

Umivanje z jesihom pri vročičnih boleznih vpliva zelo hladilno in osvežujoče; taka umivanja svetujejo tudi pri nočnem potenju. Ob raznih slabostih otirajo hrbet z robcem, namočenim v kis.

Tudi pri krvavitvi iz ran vpliva obkladek kisa prav hladilno, da se tudi kmalu kri ustavi.

Bolnika, ki dolgo leži, je treba vsak dan umiti z jesihom po križu, da se ne preleži.

Kis z nekoliko soli, štirikrat na dan po eno kavino žličko, ustavi drisko.

Sladkorna voda, nekoliko okisana z jesihom, je prav osvežilna pijača pri vročičnih boleznih.

Razredčen kis z nekoliko soli je dobro sredstvo za grgranje pri bolnem vratu.

Kis je protisredstvo pri alkalijah, lugih in pri zastrupitvi z narkotičnimi strupi.

Kot klistira jesih odvaja in tudi uničuje gliste.

Končno je kislata voda izborno sredstvo za odstranitev vseh gnijočih organizmov iz ustne in žrelne dupline in pri-

poročajo, naj se po vsaki jedi izperejo usta s kislato vodo (razredčenim kisom), kar iz lastne izkušnje vem, da je res.

Ker je zdaj prav zadnji čas borovnic, naj še o teh spregovorim.

V nobenem gospodinjstvu ne bi smelo manjkati suhih borovnic. V vseh ozirih so borovnice važne: kot prehrana in kot zdravilo. Že sveže radi jemo kar surove, ali jih kuhamo za razne polivke k močnatim jedem; zlasti makaroni so posebno dobri, če jih polijemo z nekaj žlicami kuhanih borovnic. Uporabljamo pa jih tudi za kompot ali nadev za zvitek i. dr.

Se večjo važnost pa zavzemajo kot zdravilo. Proti driski, koliki, želodčnim krčem tudi zdravniki večkrat svetujejo to domače sredstvo. V lekarni se dobi tudi borovničeva tinktura, ki jo jemljemo po kapljicah na sladkor pri koliki, griži in podobnih boleznih. V vseh teh primerih imamo v domovih tudi žganje borovničevca. Suhe borovnice uživamo pri driski, koliki in drugih boleznih preneglega odvajanja.

Iz borovničevih listov stiskajo sok, ki je izvrstno sredstvo za izpiranje ust, zlasti še izvrstno sredstvo proti skorbutu.

Proti zaprtju vode se s pridom uporablja vino, ki je stalo dalje časa na listih in jagodah.

Nobena gospodinja naj ne zamudi prilike, da se še to poletje založi s temi koristnimi in zdravilnimi jagodami!

Francka Zalaznikova.

Naši razgledi

Naloga zob pri prehrani. Vsako živo bitje troši za svojo rast in za svoj nadaljnji obstoj skozi vse življenje mnogo energije, ki jo črpa iz zaužite hrane. Hrane pa

ne dobi telo v taki obliki, da bi moglo direktno srkati nove redilne snovi, temveč jo mora prej prebaviti. Hrana mora torej, preden pride kot redilna snov v posamez-

ne organe, iti skozi nekak kemični laboratorij, katerega tvorijo prebavni organi.

Prvi in najvažnejši pomočniki, ki pomagajo dobro prebavljati hrano, so naši zobje.

Z zobmi prejemamo in žvečimo hrano in v ta namen so zobje tudi primerno izoblikovani. Zobe delimo pri človeku v tri skupine, in sicer v sekalce, podočnike in kočnike. Sekalci so široki in ploščati zobje s precej ostrim robom in služijo človeku, da z njimi, kot že ime samo pove, pregrizuje hrano. Ker ti zobje nimajo posebno težkega dela, imajo samo eno korenino. Podobno nalogo imajo pri človeku podočniki. Ostali zobje pa, to so kočniki, so močni in imajo brazdasto žvekalno ploškev. Njih naloga je, da hrano dobro premeljejo in prežvečijo. Ti zobje so izpostavljeni večjim naporom in imajo po 2 ali 3, oziroma še več korenin.

Kaj se zgodi s hrano, ki jo hočemo zaužiti? Prednji zobje hrano pregrizejo v manjše kose in te manjše koščke pomakne jezik in lično mišičevje nazaj proti kočnikom. Z mnogoštevilnimi in kompliciranimi gibi spodnje čeljusti nasproti zgornji preidejo kosi hrane med kočnike, ki jo zmeljejo in prežvečijo. Zaradi gibanja ličnega mišičevja in zaradi draženja, ki ga povzroči hrana v ustih, prično izločevati slino razne žleze-slinavke, ki so pod jezikom in na vsaki strani lica in pod ušesom. Slina je zelo važen prebavni sok, ki jo mo-

ramo v ustih med žvečenjem dobro zmešati s hrano. Množina sline, ki jo izločajo slinavke, pa je odvisna od gostote zaužite hrane. Košček belega kruha samo malo prežvečimo, črn gost kruh pa moramo dolgo žvečiti. S tem se dražijo slinavke, ki izločajo veliko množino sline. Hrana mora biti v ustih dobro zdrobljena in pomešana s slino, da ima želodec lažje delo in ga lahko temeljito opravi.

Hrana, ki je bila v ustih le malo prežvečena in premalo pomešana s slino, preobremenjuje delovanje želodca in črevesja. Želodec more le deloma nadomestiti tisto delo, ki bi se sicer moralo izvršiti že v ustih, ker pač on v ta namen ni ustvarjen. Premalo zmeleto hrano morejo želodčni sokovi, ki se izločujejo pri prebavi, le v majhni meri prebaviti in črevesje ne more vseh redilnih snovi, ki so v njej, v zadostni meri posrkati. Želodec z nezadostno prežvečeno hrano kmalu oboli na raznih boleznih, kot n. pr. na katarju, kateremu se kmalu pridruži povečanje ali povešanje želodca, ali celo želodčni čir. Nezadostno prebavljena hrana vpliva tudi na pravilno izločevanje žolčnih sokov, kar povzroča večkrat razne žolčne bolezni. Tudi izločevanje neprebavljenih snovi je odvisno od tega, kako prebavimo in prežvečimo zaužito hrano. Zaradi tega se rado pojavi hudo zaprtje.

Tako vidimo, da so zobje za prebavo velike važnosti in jih moramo zato negovati, varovati in skrbeti, da jih hitro pozdravimo, če obole ali se pokvarijo. To delo opravi najbolje zobozdravnik.

Poravnajte zaostalo naročnino!

Naša posvetovalnica

Odgovori na zdravstvena vprašanja

Odgovarja primarij dr. V. Meršol

P. S. v Lj. **Potenje nog.** Potenje je važno sredstvo za uravnavanje telesne toplote in za izločanje nekaterih telesu nepotrebnih ali celo škodljivih snovi. Pot protzvajajo žleze znojnice, ki so pri človeku raztresene po vsem telesu, največ pa jih je na obrazu, pod pazduho, na dlaneh in na podplatih, zato se tudi tam najbolj potimo. Izločanje pota ureja živčevje.

Potenje je v normalnih razmerah po-

trebno in koristno. Neprijetno postane šele, če je preobilno, če se zaradi razkrajjanja pota razširja po okolici zoprn duh, če razjeda kožo, da je posebno med prsti na nogah vsa boleča.

Nekateri ljudje se še prav posebno pote in to večkrat samo na nekaterih delih telesa, posebno radi na nogah. Temu so poleg drugega lahko vzrok tudi razne no tranje bolezni: nepravilno delovanje ščitne žleze (morbus Basedow), jetika, razne živčne bolezni, bolezni srca, ledvic itd.

Tudi razburjenje in strah lahko pospešujeta potenje.

Ponekod je razširjeno mnenje, da se preobilnega potenja nog ne sme preganjati, ker sicer »udari pot navznoter« in povzroči druge bolezni. To ne drži. Prekomerno potenje se sme in mora preprečevati, posebno če povzroča neprijetne posledice. Predvsem je važno, da obuvalec ne ovira izhlapevanja pota. Kakor so v splošnem praktični gumijasti podplati ali pete, imajo vendar za ljudi, ki nagibajo k potenju nog, tudi slabo stran: niso prehodni za zrak, vsled česar pride do močnega potenja in večjega razkrajanja potu. Zato take osebe ne smejo nositi obutve z gumijastimi podplati. Po sili razmer so sedanji leseni podplati v tem pogledu korak naprej.

Za zmanjšanje potenja je dalje potrebna splošna čistota vsega telesa, posebno nog. Noge naj se umivajo po možnosti vsaj dvakrat na dan: zjutraj in zvečer, na vsak način pa zvečer. Začne se prve dni z mlačno vodo, nato preide polagoma na hladno ter nadaljuje poleti in pozimi z umivanjem v hladni vodi. Po umivanju je treba noge dobro zdrgniti in posušiti, posebno med prsti. Nato se še malo sprehoditi po sobi ali napraviti nekaj telovadnih vaj, da se noge primerno ogrejejo.

Ozki čevlji naj se zamenjajo z udobnejšo, čim bolj za zrak propustno obutvijo. Nogavice je treba večkrat menjati. Ne nositi utesnjajočih poveznic nad ali pod kolenom, ker ovirajo pravilno kroženje krvi. Pozimi ne greti obutih nog pri vroči peči. Priporoča se doma hoditi v opankah brez nogavic, na prostem (na vrtu ali po polju) tudi bos, posebno po rosi in travi. Mnogim brodenje po vodi, posebno po dežju, zelo koristi.

Kdor se mnogo poti, naj pije le malo tekočine, naj se izogiblje ostrih, močno začimjenih in mastnih mesnih ter jajčnih jedi, zato pa naj uživa več zelenjave in sadja. Pazi naj, da hodi redno na stran. Znano je, da ploske noge pospešujejo potenje, zato je potrebno zanje še posebno skrbeti in eventualno nositi vložke.

Rane med prsti se pozdravijo, če noge često umivamo, nato dobro posušimo, na kar medprstja pospemo s smukcem ali

drugim praškom, pri posebno hudih ranah pa damo med prste vložke iz gaze, namazane z mazilom. Ako Vam omenjena navodila ne bi pomagala, gre verjetno za kakšno notranjo bolezen, ki naj jo zdravi zdravnik.

U. P., št. V. **Zdravljenje belega toka z Albinolom.** Kot mnoga druga dekleta in žene, imate tudi Vi težave z belim tokom. Poskusili ste že razna domača zdravila, a brezuspešno. Zasledili ste v nekem inozemskem ženskem listu oglas, v katerem neka lekarna priporoča Albinol z zagotovilom, da je zdravljenje z njim prijetno, urno in zanesljivo. Zanima Vas zdravnikovo mnenje o tem načinu zdravljenja.

Beli tok je mlečno belkast, zelenkast, rumenkast ali drugače obarvan iztok iz ženskega spolovila. Beli tok ni samostojna bolezen (isto kot kašelj z izmečkom ni samostojna bolezen), ampak vedno spremljevalec raznih drugih bolezni, ki so bodisi obolenja ženskih spolnih organov (razna vnetja nožnice, maternice, jajčnika in okolja) ali pa bolezni vsega telesa (malokrvnost, bledica, jetika, živčne bolezni itd.). Včasih so vzrok belega toka tudi gliste, ki prilezejo iz danke v nožnico in dražijo sluznico. V naših krajih povzročajo beli tok pri zelo mnogih osebah ženskega spola male praživalice, imenovane trihomonade (*trichomonas vaginalis*). Pri ženah okrog 40 let in več pa pomeni beli tok večkrat tudi začetek raka.

Ker je torej beli tok lahko spremljevalec tolikih bolezni, je že iz tega razvidno, da je treba predvsem dognati dotično bolezen in jo zdraviti. Točno ugotoviti vzroke belega toka in glavno bolezen pri posamezni osebi more samo zdravnik, ko poleg drugega tudi sam preišče ali da preiskati v laboratoriju izcedek belega toka z drobnogledom (mikroskopom).

Zaradi premnogih vzrokov bo umevno tudi zdravljenje različno. Ne obstoja nobeno zdravilo, ki bi ozdravilo vse vrste belega toka. To velja tudi za Albinol. Zato Vam priporočamo: Ako se želite pravilno zdraviti, pojdite najprej k zdravniku Vašega zaupanja, da Vam ugotovi vzrok Vaše nevšečnosti, šele nato se zdravite po njegovih navodilih. Drugačno zdravljenje je podobno loteriji:

V enem primeru Vam bo pomagalo, v drugih primerih se bo stanje mogoče malo zboljšalo, v mnogih primerih bo stanje ostalo isto ali se še poslabšalo, glavna bolezen pa bo Vaše telo slabila naprej.

Odgovori na gospodinjska vprašanja

Kako naj oderem zajca, da bo koža dobra za prodajo. V svoji gospodinjski praksi delam takole: Najprej ga oderem po sredini na notranji strani zadnjih in prednjih nog, potem zopet po sredi od nog, preko trebuha do glave. Nato pa od trebuha na levo in desno stran. Potem je treba kožo napeti, da se posuši. Pri napevanju na desko je treba paziti, da kože preveč ne preluknjamo. — Po mojem mnenju se prodaja poletnih kož ne izplača. Morda Vam bo bolj koristilo, ako daste kožo ustrojiti za usnje. Usnje potem lahko porabite za različne namene. Najboljše za to so kože starih zajcev, ker so debelejšje. Za krzno pa so vsekakor boljše zimске kože, ki so tudi dražje. — Mnogo uspeha Vam želi C. D. v Č.

Kako naj uporabljam olje za zabelo. Najprej naj omenim, da je olje za zabelo zelo izdatno. Navajeni smo pri nas, da ga uporabljamo največ naravnega za razne solate. Ker je zdaj količina olja zelo znižana, si jaz za svoje gospodinjstvo pripravim majonezo, ki jo potem porabljam za razne solate. Že kmalu v začetku sedanje vojne smo povsod razpravljale o pripravi majoneze. Po ljubljanskih drogerijah se je dobil prašek »Amisan«, ki smo ga potem porabljale pri pripravi majoneze. Žal se zdaj tega praška več ne dobi, slišim pa, da ima ta ali ona gospodinja še kak zavitek v zalogi. Na vrečici je točno navodilo za pripravo majoneze. Pripravite si majonezo tudi na navaden način, vendar ni za dalj časa porabna, ker se rada skvari; držala pa bo nekaj dni, ko boste v svoji družini pripravili različne solate: zeleno, endivijo, peso, krompirjevo, zelnato in druge. — Iz Vašega vprašanja pa se mi zdi, da želite navodila za uporabo vro-

čega olja. To uporabljam jaz zlasti za razne kisline: zelje, repo, posiljeno zelje in podobno. Razcvrem, t. j. razbelim ga toliko, da se začne kaditi, takrat pa denem vanj narezane čebule, kakor v vsako drugo zabelo. Tudi sicer ga porabljam kakor vsako zabelo, le precej se mora razbeliti, da nima neprijetnega okusa.

Oslapelo ogledalo. Zaradi oslepelega ogledala se obrnite na kakega steklarja, ki Vam bo povedal, ali se še dobe kemikalije, ki so potrebne za napravo temne plasti na steklu, da se tako zabrani izstop žarkov skozi steklo. Sami na noben način ne morete oslepelega ogledala popraviti.

Ponošene copate. To je pa čisto Vaša osebna zadeva. Če se Vam zdi, da je blago še dovolj trpežno, jih lahko daste popraviti, zlasti še, ko pravite, da imate sami potrebno usnje. Nedavno sem pri svojem čevljarju videla tri pare copat v popravilu, kar dokazuje, da so ljudje prisiljeni štediti in porabljati obutev do skrajnosti.

Nova vprašanja

Kakteja. Slišala sem in tudi brala, da kakteje vzcvete šele po desetih letih. Imam že kačasto kaktejo svojih dvanaest let, pa je imela letos eden in edini cvet, ki je pa še v popku odpadel. Ali ve katera Vigrednica, kako naj negujem kakteje, da vendar dočakam cvetenje. Najlepša hvala že vnaprej! K. A., Sv. J.

Parket. Parket je v sobi dobil masten madež, ko je padla na tla stekleničica olja za utiranje. Takega madeža nikakor ne morem spraviti iz parketa. Kdo bi mi znal iz lastne skušnje svetovati? G. N., T.

Odgovor uredništva. — Gospa Marija Ažbe, Ljubljana! Vaše vprašanje ima značaj oglasa; oglasov pa Vigred v tej rubriki ne priobčuje. — Svetujemo Vam, da zadevo skušate urediti pri svojih znancih in prijateljih. Objavljenje Vaše želje bi imelo lahko za posledico zlorabo Vaše hčerke.

Erscheint monatlich — izhaja mesečno. — Preis - cena L 15.— — Herausgeber - izdajatelj Vinko Zov, Sv. Petra cesta 80. — Schriftleiter - urednik Zora Poženel, Slomškova ulica 1. — Gedruckt von der Zadrúžna tiskarna in Laibach - Natisnila Zadrúžna tiskarna (Maks Blejec) v Ljubljani.